चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका
जम्बुकाँध, दैलेख
नीति तथा कार्यक्रम-२०८१/०८२
"दिगो विकासका लागि पुर्वाधार, कृषि, स्वास्थ्य, शिक्षा र रोजगार"
"समृद्ध चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगर निर्माणको मूल आधार"

उप प्रमुख ज्यू
तथा यस गरिमामय नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

१. चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको यस गरिमामय १५ औं नगरसभामा आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाँउदा गौरवको अनुभुति गरेको छु ।

२. यसै सन्दर्भमा राष्ट्रियता लोकतन्त्र, समाजवाद र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका निम्ति ईतिहासको विभिन्न कालखण्डमा सहादत्त प्राप्त गर्नुहुने ज्ञातअज्ञात शहीदहरु प्रति हार्दिक श्रर्दासुमन अर्पण गर्दछु । साथै विभिन्न आन्दोलन र जनआन्दोलनको क्रममा घाइते तथा बेपत्ता हुनुभएका योद्धाहरु प्रति हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्न चाहान्छु । देशको राजनीतिक परिर्वतनको लागि आन्दोलनको नेतृत्व गर्नुहुने अग्रज नेतागणहरु प्रति नमन गर्दै आन्दोलनमा सहभागी जनसमुदाय, नागरिक समाज, राजनैतिक दलका नेता कार्यकर्ताहरु एवम् सवै क्षेत्र वर्ग समुदायको योगदानको उच्च सम्मान व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

३. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधान बमोजिम जनभावनाको उच्चतम कदर गर्दै यस चामुण्डाविन्द्रासनी नगरपालिकामा हामीले शान्ति, समृद्धि, सुशासन, पारदर्शिता, सदाचार र अमनचयन कायम गर्दै समग्र नगरबासीहरुको ओठमा मुस्कान छर्नु छ । हामी हाम्रो पाँच वर्षे कार्यकालको तेस्रो वर्षमा प्रवेश गरेका छौं । यस सुवर्ण अवसरको भरपुर सदुपयोग गर्दै सिमित स्रोत साधान र निश्चित समयावधि भित्रै हामीले समग्र नगरबासी जनसमुदायका इच्छा आकांक्षा र चाहानालाई सम्बोधन गरेर सन्तुष्ट पार्नु छ ।

४. यसका अतिरिक्त अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य वस्तुहरुका साथै शुद्ध पिउने पानी समेतमा हामी परनिर्भर छौं । यि र यस्तै विषय वस्तुहरु नै तपाई हाम्रा चुनौती र हामीले सम्बोधन गर्नु पर्ने जनताका आवश्यकता हुन । नागरिकका समस्याको समाधान गर्दा अपनाउनु पर्ने झन्झटिलो प्रक्रिया, आर्थिक, भौतिक तथा मानव स्रोत साधानको अभाव तथा परिचालन थप चुनौतीका रुपमा देखा पर्दछन । यिनै चुनौतीको बावजुद तपाई हामीले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका र नगरबासीको निम्ति आगामी अवधिमा स्रोत साधान र सुविधाले भरिपुर्ण सुन्दर नगरको रुपमा रुपान्तरण गर्नुपर्ने छ । यसका निमित्त हामीले प्रण गरेर आएका छौं । ढिलो नगरिकन समृद्ध चामुण्डाबिन्द्रासैनीको सपनालाई पुरा गर्न तपाईं हामी सबै जना व्यक्तिगत तथा दलगत स्वार्थबाट माथि उठेर जनसेवामा समर्पित भइ लाग्नेछौं भन्ने पूर्ण भरोसाका साथ आगामी आ.अ.२०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा पेश गर्दछु ।

उप प्रमुख ज्यू तथा यस गरिमामय नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

५. आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने तथा उत्पादनमूलक र छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्ने योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्रमा **"एक वडा एक उत्पादन विशेष"** कार्यक्रम तर्जुमा गरी कृषिमा आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र यान्त्रिकीकरण गरिनेछ ।

६. नेपाल सरकारले संवत २०८१-२०९१ को **दशकलाई "कृषिमा लगानी दशक"** घोषणा गरेकोले उक्त घोषणा लाई सफल पार्नको लागि यस नगरपालिका अन्तरगत कृषि क्षेत्रमा उपलब्ध अवसरहरुको उपयोग गर्न र

चुनौतिको सामना गर्न सरकारी निजि तथा सहकारी क्षेत्रको लगानीलाई कृषिको व्यवसायीकरणमा आकर्षित गर्नको लागि देहाय बमोजिमका विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छन ।

- ❖ बालि विशेषका उत्पादन क्षेत्र घोषण गर्ने
- ❖ कृषक समुह तथा सहकारी परिचालनका कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ साना कृषिउपज प्रसोधन उद्योगहरुको स्थापना तथा संचालन गर्ने
- ❖ राष्ट्रिय फल सुन्तला प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ गुरु किसान छनौट तथा नमुना फर्म स्थापना कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ वालि उत्पादन र प्रवर्द्धन विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ प्रमुख राजमार्गहरुलाई कृषिको व्यवसायीकरणमा गतिशिल मार्गको रुपमा विकास गर्दै लिने
- ❖ स्थानीय तह र महानगर साँझेदारी कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ साना सिंचाइ पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमहरु लागु गर्ने
- ❖ स्रोत केन्द्रहरुको स्थापना, विस्तार र सुदृढीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ प्रांगारिक खेति प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ असल पशुपालन अभ्यास कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ समुदायमा आधारित विउ उत्पादन र प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ कृषि तथा पशुपंक्षी जैविक विविधता तथा वालि संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ जलवायु परिवर्तन उत्थानशिल कृषि विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ कृषि र उद्योगलाई जोड्ने कार्यक्रमहरु निर्यात प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरुकिसान सुचिकरण अभियानलाई तिब्रता प्रदान गर्ने कार्यक्रम लागु गर्ने
- ❖ कृषि तथा पशुपंक्षी वजार संचालन विकास र वजार प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरु लागु गर्ने
- ❖ पशुपंक्षी तथा मत्स्य जन्य रोग नियन्त्रण कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने
- ❖ खाद्य तथा पोषण सुरक्षा अभिवृदि तथा गाँउ शहर पशुजन्य पदार्थ साँझेदारी कार्यक्रम लागु गर्ने
- ❖ निर्माण भएका कृषि पूर्वाधाको उपयोग कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ सम्भाव्यता अध्ययन र विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयारी कार्यक्रम लागु गर्ने
- ❖ विगतमा संचालित विभिन्न आयोजनाहरुका कार्यक्रम/उप आयोजनाहरुको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने
- ❖ राहातका कार्यक्रम लागु गर्ने
- ❖ जनशक्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ कृषि हानिकारक वन्यजन्तुको नियन्त्रण तथा रोकथाम कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने

७. कृषि तथा पशुपन्छी पालन समूह तथा सहकारीहरुलाई उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था गरिने छ । साथै सहकारी संस्थाहरु मार्फत गैरसरकारी संघसंस्थाहरुले साझेदारी गरी सञ्चालन गरिदै आएको घुम्ती कोष सञ्चालन कार्यक्रमलाई कार्यविधि बनाई थप व्यवस्थित गरी प्रभावकारी बनाइने छ ।

८. आयमा आधारित नगदेबाली तथा पशुपन्छी पालन कार्यक्रमलाई विशेष प्रोत्साहन दिइने छ, जस अर्न्तगत मसला खेती फलफूल खेती दलहन, तेलहन खेती स्थानीय जातको कुखुरापालन भैसीपालन एवं घाँस उत्पादनलाई विशेष प्राथामिकता दिइने छ ।

९. कृषि पशुपन्छी तथा अन्य विविध सीप प्रविधि र कला कौशलमा आधारित रहि घरेलु साना तथा लघु उद्योगहरुलाई आधुनिकीकरण र व्यवसायीककरण गर्दै युवा पुस्तालाई सो क्षेत्रमा आकर्षित गरी स्वरोजगार तुल्याउने नीति लिइने छ ।

१०. कृषि तथा पशुपंक्षी व्यवसाय सम्वन्धी नीति तथा रणनीति तयार गरि तदनुरुपका कृषि तथा पशुपालन सम्वन्धी क्रियाकलापहरु संचालन गरिने छ ।

११. पर्यटन उत्पादन तथा सिर्जनशील क्षेत्रमा युवा व्यवसायीहरुलाई आकर्षित गर्दै प्रतिफल र उत्कृष्टताको आधारमा अनुदान तथा प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाइने छ ।

१२. नगरपालिकालाई नियमित र अधिकतम् राजश्व तिर्ने करदाताहरु मध्येबाट छनौट गरी पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१३. राजश्वको दायरा बढाई नगरपालिकालाई आत्मनिर्भता तर्फ उन्मुख गराइने छ । कृषि संकलन प्रशोधन तथा बिक्री वितरण केन्द्रको छुट्टाछुट्टै स्थापना गरी व्यवस्थित र व्यवसायिक ढंगबाट सञ्चालन गरिनेछ ।

१४. स्थानीयस्तरमा प्रर्याप्त मात्रमा उत्पादन हुने वस्तुहरु निर्यात गर्ने र यस्ता वस्तुहरुको आयातलाई प्रतिस्थापन गरिने नीति लिइने छ ।

१५. कृषिजन्य वस्तुको उत्पादन बृद्धि गरी कृषिजन्य वस्तुमा आधारित उद्योगहरु स्थापना गर्न किसानहरुलाई **“साँझेदारीमा आधारित अनुदान कार्यक्रम”** मार्फत अनुदान उपलब्ध गराइने ।

१६. व्यवस्थित र सुविधा सम्पन्न डेरी तथा डेरी जन्य उद्योगहरुको स्थापना गरी सेवा प्रदान गरिनेछ ।

१७. सहकारीलाई आर्थिक विकास र गरिबी निवारणका लागि उद्यमशीलता, उत्पादन र रोजगारीसँग आवद्ध गरिनेछ । वास्तविक किसानसम्म पुग्ने गरी कृषि क्षेत्रका योजना तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

१८. नेपालको अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड कृषि हो, तर कृषि पेशा व्यवसायीकरण नहुँदा कृषि व्यवसाय प्रति किसानहरुको भरोसा बढ्न सकेको छैन । त्यसैले कृषि व्यवसायलाई आयआर्जनको भरपर्दो माध्यम बनाउन कृषिजन्य पूर्वाधारहरु निर्माण गरी स्वरोजगारको सिर्जना गरी देशको अर्थतन्त्रलाई टेवा पुऱ्याउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१९. भू-उपयोग नीति अवलम्बन गर्दै नगरपालिका क्षेत्रमा भएको सम्पूर्ण निजी तथा सरकारी जग्गा उपयोगमा ल्याउन रणनीतिक योजना तयार गरिनेछ ।

२०. नेपाल सरकारबाट यस नगरपालिकाको वडा नं. ६ लैनचौरमा औद्योगिक ग्राम स्थापनाको लागि स्वीकृती भई सकेकोले औद्योगिक ग्राम सञ्चालनको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।

२१. पर्यटनलाई जनताको आर्थिक क्रियाकलापसँग एकाकार गर्न पर्यटनका आधारहरु स्थानीय पथ प्रदर्शक लगायतका अन्य तालिम सञ्चालन र होमस्टे व्यवसायलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ ।

२२. नगर क्षेत्रका धार्मिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक, पुरातात्विक एवं जैविक सम्पदाहरुको प्रचारप्रसार, संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रबर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।

२३. मालपोत दस्तुर संकलनमा बृद्धि गर्न निश्चित समयभित्र मालपोत बुझाउने करदाता लाई निश्चित प्रतिशत कर छुट सहित टोल टोलमा राजश्व संकलन शिविर सञ्चालन गरिनेछ । साथै निमार्ण उपभोक्ता समितिलाई मालपोत कर बुझाउँन अनिवार्य गरिने छ ।

२४. यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरुलाई प्रचलित कानून बमोजिम करको दायरामा ल्याइनेछ ।

२५. खाद्यान्न बाली, तरकारी खेती, फलफूल खेती, माछापालन, मौरीपालन, च्याउ खेती पशुपन्छिंपालन लगाएत कृषिजन्य उत्पादनका सबै आयामहरुलाई व्यवसायीकरण गरिनेछ, कृषि उत्पादनमा बृद्धि गर्न कृषकहरुको क्षमता विकास गरिनेछ र कृषि तथा पशु बिमा लागायतका जोखिम न्यूनीकरणका नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

२६. नागरिकहरुलाई सुपथ मूल्यमा गुणस्तरीय उपभोग्य वस्तु उपलब्ध गराउन खाद्य डिपो तथा सहकारी पसल सञ्चालन गरिनेछ ।

२७. उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि, पूर्वाधार निर्माण, खानेपानी तथा विद्युतमा पँहुच, मानव पुँजी निर्माण र रोजगारी सिर्जना, दिगो विकास र पर्यावरणीय सन्तुलन र सुशासनलाई प्राथमिकतामा राखिने छ ।

२८. दिगो विकासका लक्ष्यलाई टेवा पुऱ्याउने खालमा योजना तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखि आगामी वर्षको बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

२९. संविधानले स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गरेको अधिकारको सूची भित्र रहि वार्षिक, मध्यकालिन, आवधिक र दीर्घकालिन योजना बनाइ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइने छ ।

३०. समावेशी र सहभागितामुलक योजना तर्जुमा पद्धतिको अवलम्बन गर्दै प्राथामिकता प्राप्त योजना तथा कार्यक्रमहरु छनौट र कार्यान्वयनमा जनताको अधिकतम् सहभागिताको नीति लिइने छ,साथै सुशासन, पारदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तरदायी शासन प्रणाली र भ्रष्टाचारमूक्त समाज निर्माण गर्ने नीति लिईने छ ।

३१. नागरिकलाई उद्यमशील र सीपमूलक बनाइ रोजगारीको अधिकतम् अवसर सिर्जना गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्ने नीति लिईने छ ।

३२. सरकारी निजी क्षेत्र, गैरसरकारी तथा सहकारी क्षेत्रको क्षमता र विषय विज्ञतालाई अधिकतम् उपयोग गरी सहकार्य र साँझेदारीमा काम गर्ने नीति लिईने छ ।

३३. नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका उद्योग तथा व्यवसायलाई दर्ता नवीकरण तथा नियमन अनिवार्य गरिनेछ ।

३४. नगरपालिका क्षेत्र भित्रको महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थानहरुको पहिचान गरी तिनीहरुको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरिनेछ ।

३५. कृषिको गुरुयोजना तयार गरि कृषिलाई आयमूलक, आधुनिक र मर्यादित पेशा तथा उत्पादनशील व्यवसायको रुपमा विकास गरिनेछ । महिला तथा अर्ध बेरोजगार र वैदेशिक रोजगारवाट फर्केका युवालाई कृषि व्यवसायमा आकर्षित गरिनेछ ।

३६. वास्तविक कृषकलाई सहज ढंगले उत्पादनमा अनुदान उपलब्ध गराउने नीति लिइने छ र बाँझो जग्गा उपयोग गरी कृषि पेसा गर्न चाहाने किसानलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

३७. सार्वजनिक वन क्षेत्र, सडक र राजमार्गको किनारमा निगाला, बाँस, सियाली, अजम्बरी, केतुकी तथा स्थानीय स्तरमा पाइने फलफूलका बिरुवाहरु रोप्ने र संरक्षण गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

३८. कृषियोग्य भूमिको माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन गरी माटोको प्रकार अनुसार बाली लगाउन कृषकलाई प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइने छ ।

३९. कृषि उपजको संकलन तथा बजार व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

४०. राजश्वको दायरा बढाइ नगरपालिकाको आन्तरिक आम्दानी बृद्धि गरिनेछ र यसको लागि प्रगतिशील कर प्रणाली अवलम्बन गरिनेछ ।

४१. महिला तथा युवासँग उपप्रमुख स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरी बढ्दो बेरोजगारी समस्यालाई न्यूनीकरण गरिने छ ।

उप प्रमुख ज्यू तथा यस गरिमामय नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

४२. नगर सांस्कृतिक गुरुयोजाना निर्माण गरि, कलासंस्कृतिको संरक्षण गरिनेछ ।

४३. जेष्ठ नागरिक, दलित, महिला, बालबालिका अपाङ्ग, अल्पसंख्यक तथा पिछडिएको वर्गको हित उत्थानको निम्ति स्थानीय समावेशी कार्यदल गठन गरी राहत तथा समतामूलक अवसरका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

४४. अनाथ बालवालिकाहरुको पहिचान गरी आवश्यक राहत सहयोगको व्यवस्था गरिने छ । जसका लागि बालअनुदान कोष स्थापना गरिने छ ।

४५. आगामी आ.व.मा एम्बुलेन्स सेवा र शव वाहन सेवा सुचारु गरिनेछ ।

४६. छाउपडी प्रथा, जातीय छुवाछुत, बालविवाह , बहुविवाह, घरेलु हिंसा जस्ता सामाजिक विकृति विरुद्ध विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

४७. सबै गर्भवती महिलाहरुलाई सुरक्षित सुत्केरी सेवा तथा मातृशिशु सेवा सहज रुपमा प्रदान गरिनेछ ।

४८. जेष्ठ नागरिक, सुत्केरी, अशक्त, अपाङ्गहरुको निम्ति प्रभावकारी रुपमा घरदैलो स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।

४९. गर्भवती महिलाहरुलाई टेलिमिडिसिन सेवा मार्फत घरमै गएर स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ ।

५०. हरेक आधारभूत स्वास्थ्य सेवाकेन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकीहरुलाई पूर्वाधार सम्पन्न बनाइनुका साथै आवश्यक स्रोत साधनयूक्त बनाइने छ ।

५१. १५ शैयाको विन्द्रासैनी आधारभूत अस्पताल संचालनको लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरि नागरिकहरुलाई आधारभुत स्वास्थ्य सुविधाहरु उपलब्ध गराउन पहल गरिने छ ।

५२. विभिन्न सामाजिक संघसंस्थाहरुसँग मिलेर सामाजिक विकासको क्षेत्रमा सरकारी तथा गैर सरकारी लगानी भित्र्याउँदै समन्वयात्मक विकासको अवधारणालाई अगाडि बढाइने छ । पालिकाको खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता ऐन र दिगो विकास लक्ष्य नं ६ बमोजिम सन् २०३० सम्म सबैका लागि दिगो र सुरक्षित खानेपानीको आपुर्ति व्यवस्था सुनिश्चित गर्न निर्माण गरिने खानेपानी योजनाहरु एक घर, एक धाराको नीति र अबधारणा बमोजिम निर्माण गरिनेछन् ।

५३. खानेपानी योजनाहरुको दिगो व्यस्थापन अहिलेको प्रमुख चुनौतिका रुपमा रहेको छ । यो समस्या समाधान गरी उपभोकताहरुमा योजनाको अपनत्वको भावना बिकास गरि योजनाको दिगोपना र सुचारुपनको व्यवस्थापन गर्न पालिकामा खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता ईकाई स्थापना र सम्पर्क ब्यक्तिको व्यवस्थाका साथै नगर भित्रै पानी परिक्षण प्रयोगशाला स्थापना गरि गुणस्तर परिक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ ।

५४. पालिकाले जलउपयोग गुरुयोजना अनुसार प्राथमिकीकरण भएका विद्यमान सबै खाले खानेपानी, सिँचाई तथा बहुउपयोगी लगायतका जलस्रोतसँग सम्बन्धित योजनाहरुको सञ्चालन तथा व्यवस्थापकीय अवस्था अद्यावधिक गरी सबै समितिहरुलाई खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता ऐन बमोजिम दर्ता एवम् अद्यावधिक र नवीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाई पालिका स्तरमा N-WASH Plan मार्फत खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रको सूचना व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना गरिनेछ ।

५५. पृथ्वी सबै जीबको साझा घर हो, त्यसैले जलाधार क्षेत्र र जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु हाम्रो दायित्व हो । यसका लागि जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धि आवश्यक नीति तथा कानूनको निर्माण गरी सोहि अनुसार जलाधार क्षेत्रको विकास तथा जैबिक विविधता संरक्षण गर्दै पानीका श्रोतको संरक्षण तथा पुनरभरण अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

५६. योजनाको दिगोपनाका लागि पानी महसुल संकलन र परिचालन महत्वपुर्ण पक्ष हो, त्यसैले æप्रयोग गरौ खेर गएको पानी, करेसाबारी प्रबर्द्धन गरी बढाऔ आम्दानीÆ भन्ने नारा तय गरी निजी धारा निर्माण भएका टोलमा एक घर, एक करेसाबारी र कृषि पाठशाला अभियान सञ्चालन गरिने छ ।

५७. मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक नीति रणनैतिक कार्ययोजना तयार गर्ने तथा सोको प्रभावकारी कार्यान्वयनका निम्ती विभिन्न खालका प्रवर्धनात्मक, जनचेतना मुलक, स्वास्थ्य बिमा तथा विशिष्टिकृत उपचार र रोकथाममूलक कार्यक्रम लागु गरिने छ ।

५८. विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी संस्था तथा दातृ निकायहरुसँग समन्वय कायम गर्दै एकद्धार प्रणाली मार्फत कुनै पनि कार्यक्रम नदोहोरिने र नछुटिने व्यवस्था गर्न नगरपालिकामा एक छुट्टै हेल्प डेस्कको स्थापना गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।

५९. स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारिता बृद्धि गर्न पूर्वाधार विकास, स्वास्थ्य उपकरणको व्यवस्था तथा स्वास्थ्य संस्थालाई प्रविधिमैत्री बनाइनेछ ।

६०. आपत्कालीन स्वास्थ्य अवस्था तथा अन्य सरुवा रोग एवं महामारी नियन्त्रणका लागि बहुपक्षीय सहकार्य गरी यसका असरहरुको न्यूनीकरण र सेवामा निरन्तरता प्रदान गरिनेछ **|**

६१. नगरबासीको पोषण अवस्थामा दिगो सुधार गर्न स्थानीयस्तरमा उत्पादन हुने स्वास्थ्यवर्धक रैथाने खाद्यवस्तुको प्रयोग र पहुँचलाई विस्तार गरिनेछ ।

६२. "**स्वस्थ चामुण्डाबिन्द्रासैनी, समृद्ध चामुण्डाबिन्द्रासैनी**" बनाउन विभिन्न अभियानहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

६३. ध्यान र योगको माध्यमबाट स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन, सकरात्मक सोच र व्यक्तित्व विकास गर्न विभिन्न जनचेतनामूलक कार्यक्रम तथा प्रशिक्षण सञ्चालन गरिनेछ । साथै योगशाला निर्माणको लागि पहल गरिनेछ ।

६४. महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेवीकाहरुलाई प्रोत्साहित गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ र दीर्घकालीन सेवाका लागि सम्मानजनक बिदाइ गर्न विशेष योजना ल्याइनेछ ।

६५. लागुऔषध दुर्व्यसन नियन्त्रण र न्युनीकरण गर्न विभिन्न प्रवर्द्धनात्मक एंव नियन्त्रणमूलक क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने र कुलतबाट किशोर किशोरीहरुलाई बचाउन "विद्यालयमा साथी शिक्षा कार्यक्रम" सञ्चालन गरिनेछ तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई किशोरकिशोरीमैत्री बनाइनेछ ।

६६. आमा सुरक्षा कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित बनाउदै लगिनेछ, नगरस्तरीय सुरक्षित मातृत्व आकस्मिक कोषको स्थापना गरिनेछ ।

६७. मानसिक स्वास्थ्यको समस्या परेकाहरुलाई दक्ष जनशक्ति तयार गरी आवश्यकता अनुसार उपचारको व्यवस्था गरिनेछ ।

६८. यस पालिकामा जनताको स्वास्थ्य सुरक्षा गर्ने कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिइने छ । यस पाालिकाको स्वास्थ्य कार्यक्रम बनाउदा स्वास्थ्यका उपचारात्मक, प्रतिकारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्रवर्द्धनात्मक सबै क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकता दिईने छ । यस पालिकाको स्वास्थ्यको कार्यक्रम बनाउदा महिला, गरिब,

भौगोलिक रुपमा पछाडी परेका क्षेत्रका समुदाय, जेष्ठ नागरिक र अपांगहरुको स्वास्थ्य रक्षा गर्ने कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिइने छ ।

६९. पालिका भित्रका हरेक नागरिकलाई आधारभूत स्वास्थ्य सुविधा सुनिश्चत गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यसको लागि स्वास्थ्य चौकी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र तथा शहरी स्वाथ्य किल्नीकहरुमा दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन गरी सञ्चालन गरिनेछ ।

७०. यस पालिकालाई शून्य मातृ मृत्यू दर, शून्य बाल मृत्यू दर, शतप्रतिशत खोप युक्त, शून्य प्रसुति गृह पालिकाको रुपमा विकास गरिनेछ । पालिकामा आकस्मिक प्रसुति कोषको व्यवस्था गरिनेछ । साथै पालिकामा कोल्डचेनको व्यवस्थापन गरिनेछ । खोप कार्यक्रम स्वास्थ्य क्षेत्रको एक नं. प्रभाती कार्यक्रम हो । जसले बालबालिकाहरुलाई विभिन्न प्रकारका रोगहरुबाट रोकथाम तथा नियन्त्रणमा मदत गर्दछ । यस कार्यक्रमलाई अझै प्रभावकारीरुपमा संचालनको लागि सम्पूर्ण स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा यातायात खर्चको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

७१. महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेवीका, आमा समुह र अन्य स्वास्थ्य स्वयमसेवक्हरुको क्षमता विकास गरी मातृशिशु स्वास्थ्य र परिवार नियोजन कार्यक्रम तथा जनस्वास्थ्यका कार्यक्रममा उनीहरुको क्षमताको प्रभावकारी रुपमा उपयोग गरिनेछ ।

७२. यस पालिका भित्र स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत सहयोगी संस्थाहरुसग सहकार्य गरी उनीहरुसँग रहेको साधन श्रोतको अधिकतम परिचालन गरी स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी विस्तार गरिनेछ ।

७३. यस चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिकामा महिला, किशोरी र बालबालिकामा हुने कुपोषणको अवस्थामा सुधार ल्याउन वहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गरिनेछ र यसको लागि आवश्यक साझेदारी वजेट विनियोजन गरिनेछ ।

७४. नगर तथा वडास्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिलाई अझ बढी सक्रिय बनाई पोषण विशेष तथा पोषण सम्वेदनशील कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गरिनेछ । साथै विषयगत शाखाहरुको वार्षिक कार्यक्रममा पोषणका क्रियाकलापहरु अनिवार्य रुपमा समावेश गरी विपन्न सुनौलो हजार दिनका आमा, बालबालिका र किशोरीहरुको घरपरिवारलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ ।

७५. नगरपालिकामा रहेको पोषण रजिष्टरलाई निरन्तरता दिई पोषण रजिष्टरमा पोषणका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने र कुपोषणको तथांक संकलन गरी सुनिश्चितता गर्दै, **"एक घर एक करेसाबारी"** स्थापनाको नीति अवलम्वन गरिनेछ ।

७६. यस नगरपालिकामा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमलाई वडा वडामा विस्तार गरी मातृशिशु सेवाको पँहुच पुर्याउने, उपचारात्मक, प्रबर्द्धनात्मक तथा प्रतिकारात्मक सेवा नियमित सुचारु गर्ने, महिला स्वास्थ्य स्यंमसेवीकाको कामको कदर गर्दै प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउने, गरिब तथा विपन्नहरुले प्रत्यक्ष लाभ लिने गरी स्वास्थ्य उपचारलाई थप सर्वसुलभ गराईने र विभिन्न समयमा स्वास्थ्य शिविरको आयोजना गरी विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ ।

७७. यस नगरपालिकाका सबै बालबालिका तथा विद्यार्थीहरूलाई अनुशासित, सभ्य, सुसंस्कृत, योग्य, प्रतिस्पर्धी, उद्यमशील, सिर्जनशील र आत्मनिर्भर बनाउने यस नगरपालिकाको शिक्षा नीति रहनेछ ।

७८. हालसम्म शिक्षा क्षेत्रमा सञ्चालन भएका राम्रा कार्यक्रम तथा अभ्यासहरूको प्रभाव अध्ययन गरेर सकारात्मक पक्षलाई यस नगरपालिकाको अंशको रुपमा स्वीकार गरिनेछ ।

७९. पालिका क्षेत्र भित्र रहेर कानून विपरित कार्य गर्ने र दर्ता नगरिएका व्यक्तिगत स्वास्थ्य क्लिनिकहरुको अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।

८०. विद्यालय जाने उमेर समुहका सबै बालबालिकाहरुलाई आधारभूत शिक्षामा अनिवार्य तथा निःशुल्क पहुँचको सुनिश्चितता तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा उपलब्ध गराउने राष्ट्रिय नीतिलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

८१. सामुदायिक विद्यालयबाट नगरस्तरीय परीक्षामा सर्वोउत्कृष्ट नतिजा ल्याउने विद्यार्थी (१ छात्र र १ छात्रा) र शिक्षाको गुणस्तर सुधारमा विषेश योगदान दिने प्रधानाध्यापक, शिक्षक (१ जना महिला र १ जना पूरुष), विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, शिक्षक अभिभावक संघ अध्यक्षलाई तहगतरूपमा प्रोत्साहन तथा पुरस्कार वितरण गरिनेछ व्यवस्था मिलाइनेछ ।

८२. शिक्षा क्षेत्रमा विपद् आई विद्यालयहरुमा लामो समयसम्म पठन पाठन अवरुद्ध हुन गएमा विद्यार्थीहरुको शिक्षण सिकाई कार्य निरन्तरताका लागि वैकल्पिक तथा भर्चूअल शिक्षा तथा सिकाई सहजीकरण कार्यक्रम तथा विधिहरुको अवलम्बन गरिनेछ । साथै शिक्षा विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।

८३. शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीहरूको पेशागत दक्षता विकास गर्न तथा शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार ल्याउनका लागि शिक्षक तथा कर्मचारीको पेशागत क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ।

८४. हालको नवीनतम् प्रविधिको विकासको परिवेशलाई आत्मासात् गर्दै सबै विद्यालयहरुमा सूचना प्रविधिमैत्री अध्ययन अध्यापनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

८५. विद्यालयको स्थलगत अनुगमन, निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गरी भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको अभाव भएका विद्यालयहरुको आवश्यक पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ र सोही आधारमा अन्य अनुदानहरु वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

८६. नगरस्तरमा संघीय सरकारबाट तोकिएको राष्ट्रपति रनिङ् शीलड प्रतियोगिता र नगरपालिकाद्वारा तोकिएको नगर प्रमुख कप खेलकुद प्रतियोगिता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

८७. विद्यालयमा भएका सम्पूर्ण शैक्षिक, भौतिक र प्रशासनिक गतिविधिहरुको मासिक प्रगति र समस्याहरुको विषयमा अनुभव आदान प्रदान, छलफल, समीक्षा तथा सुधार गर्न प्रत्येक महिना प्रधानाध्यापक बैठक सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।

८८. विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी प्र. अ., वि व्य. अध्यक्ष तथा बालविकासकेन्द्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरुका लागि क्षमता विकास तालिमको आयोजना तथा सञ्चालनको व्यवस्था गरिनेछ ।

८९. नगरपालिका भित्रका सम्पूर्ण सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरुको पठनपाठन, अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन, परीक्षा व्यवस्थापन र अन्य सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समेटेर नगरपालिकाको शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण गरिनेछ ।

९०. नगरपालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुमा विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा दरबन्दी कम भएका र दरबन्दी नभएका विद्यालयहरुमा शिक्षकको व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।

९१. सामुदायिक विद्यालयहरुमा प्रारम्भिक बालविकास कक्षा देखी कक्षा ६ सम्म अध्ययनरत बालबालिकाहरुलाई उनीहरुको शारीरिक तथा मानसिक विकासका लागि तोकिएको पौष्टिक तत्त्वहरुको मात्रा रहने गरी स्थानीय उत्पादनलाई प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्दै दिवाखाजा कार्यक्रमको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।

९२. प्रधानाध्यापकहरूलाई विद्यालयको शैक्षिक, प्रशासनिक तथा विद्यालयप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउनका लागि सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरूसँग कार्यसम्पादन करार सम्झौता गरिनेछ । साथै उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने प्रधानाध्यापकहरुलाई पुरष्कृत गरिने र नगर्ने प्रधानाध्यापकहरुको जिम्मेवारीमा समेत हेरफेर गरिनेछ ।

९३. “बालबालिकाहरुलाई विद्यालयमा ल्याऔं, सिकाउ र टिकाउ” भन्ने शिक्षा सम्बन्धी नीति अवलम्बन गरिनेछ । नगरपालिकाको शैक्षिक योजना तयार गरि लागु गरिने छ ।

९४. चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिकाको शिक्षा ऐन, नियमावली अनुरुप आवश्यकताको आधारमा विद्यालयहरु समायोजन, कक्षा तह थप घट तथा नक्साङ्कनको आधारमा उपयुक्त स्थान पहिचान गरी नयाँ विद्यालयको स्थापना गर्ने र सबै सामुदायिक तथा सरकारी शिक्षण संस्थाहरुको गुणस्तरमा सुधार ल्याई सामुदायिक विद्यालयप्रतिको आकर्षण बढाउने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ ।

९५. माध्यमिक विद्यालयमा कार्यरत विद्यालय सहायक र आधारभुत तहमा लेखा र शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्ने शिक्षकहरुलाई लेखा तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास तालिमको व्यवस्था गरिने छ ।

९६. यस नगरपालिका अन्तर्गत चामुण्डा माध्यमिक विद्यालयमा सञ्चालित प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षालाई व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पहल गरिने छ र अन्य माध्यमिक तह सञ्चालन भएका विद्यालयहरूमा व्यवसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

९७. यस नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर सुधारको लागि अभिभावकहरूलाई जवाफदेही बनाउने तथा उत्कृष्ट सिकाई उपलव्धि हासिल गर्ने विद्यालयहरुलाई प्रोत्साहनका साथै कमजोर सिकाई उपलव्धि भएका विद्यालयहरुमा शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

९८. दलित, महिला, जनजाती, अपाङ्ग तथा आर्थिक रुपले पछाडि परेका समुदायबाट प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा एवम् उच्च शिक्षा अध्ययनको लागि यस नगरपालिकाबाट उत्कृष्ट विद्यार्थीको छनौट गरी उच्च शिक्षा अध्ययनको लागि नगर प्रमुख छात्रवृति कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

९९. यस नगरपालिकामा रहेको निरक्षरतालाई शून्यमा झार्ने लक्ष्य राखि साक्षर नगरपालिकाको रुपमा विकसित गर्ने नीतिलाई उच्च प्राथमिकता दिईने छ ।

१००. संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी बहुप्राविधिक शिक्षालयको पूर्वाधार तयार गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

१०१. यस नगरपालिकाबाट दिदैं आएको शिक्षण सहयोग अनुदान (बालविकास देखि कक्षा दश सम्म) लाई निरन्तरता दिई सो अनुदानमा कार्यरत बालविकास सहजकर्ता र शिक्षकहरुको तलबभत्ता बृद्धि गरिने, संघ बालविकास र विद्यालय कर्मचारीलाई न्यूनतम पारिश्रमिक उपलब्ध गराउन नगरपालिकाबाट दिदैं आएको थप तलबभत्तालाई निरन्तरता दिइने छ ।

१०२. बालविकास सहजकर्ता तथा सामूदायिक सिकाइकेन्द्रका परिचालकहरुलाई आधारभूत तथा पूनर्ताजगी तालिम दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१०३. शिक्षासँग सम्बन्धित शिक्षा ऐन, नियमावली, कार्यविधि तथा निर्देशिका निर्माण तथा संसोधन गरी शिक्षा क्षेत्र तथा शिक्षक व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित गरिनेछ र संस्थागत विद्यालयहरुलाई पनि नीति तथा विधिको परिधिभित्र समेटि नियमन गर्ने संयन्त्र विकास गरिनेछ । साथै सामुदायिक विद्यालयमा प्र. अ., शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारी दरबन्दि मिलान तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।

१०४. विभिन्न विपद्का कारण सामुदायिक विद्यालयहरुमा हुने क्षतिलाई व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरण गर्न विद्यालय विपद् व्यवस्थापन अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

१०५. विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र शैक्षिक गतिविधिहरु व्यवस्थापन सम्बन्धी छलफल तथा अन्तरक्रिया, गोष्ठी, सेमिनार तालिम सञ्चालनमा पहल गरिनेछ ।

१०६. यस नगरपालिका अन्तर्गत क्रियाशील विभिन्न शिक्षा सम्बन्धी काम गर्ने सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुसँग समन्वय, सहकार्य तथा साझेदारी गरी शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि सबैलाई एकद्धार प्रणालीमा आवद्ध गरिनेछ ।

१०७. समायोजित विद्यालयहरूलाई भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधार वितरण तथा निर्माणमा विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।

१०८. प्रत्येक वर्ष पालिकामा रहेका विद्यालयहरू मध्ये १ वडाको १ विद्यालयलाई नमूना विद्यालयका रूपमा विकास गर्दै लिने नीति लिइनेछ ।

१०९. सामाजिक परिचालन कार्यक्रम र वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी र वर्थिङ सेन्टर सरसफाई कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

११०. पञ्चकोशी क्षेत्रमा पर्ने श्री चरण पादुका स्थानमा अतिथिको सत्कार तथा सम्मानका लागि र अन्य महत्वपूर्ण कार्यमा समेत मद्दत पुग्ने उद्देश्यले अक्षय कोष स्थापना कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।

१११. दुल्लु नगपालिका र चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिका बीच आ.व.०७७/०७८ मा भगिनी सम्बन्ध कायम गर्न द्धिपक्षीय सम्झौता भई सकेको छ र यसै गरी अन्य पालिकाहरुसँग पनि यो सम्बन्ध विस्तार गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

११२. **"एक युवा एक काम"** भन्ने मुल नारा बमोजिम वेरोजगार युवा युवतीहरुलाई यसै नगरपालिका भित्र रोजगारमूलक अवसरको सृजना गर्न विभिन्न सीपमूलक लामो तथा छोटा प्रकारका तालिम प्रदान गरी नगरपालिकाले अनुदानको समेत व्यवस्था गर्ने वातावरण यथासिघ्र अघि बढाईनेछ ।

११३. यस नगरपालिकालाई बाल विवाह रहित, महिला हिंसा रहित, छाउपडी प्रथाको उन्मुलन, घरेलु हिंसामूक्त, मानव अधिकारको ग्यारेन्टी, छुवाछुतको अन्त्य, जातीय भेदभावमूक्त जस्ता सामाजिक कुप्रथाहरुको उन्मुलन गरी समानतामा आधारित नगरपालिकाको रुपमा स्थापित गर्ने कार्यलाई विशेष रुपले अघि बढाइनेछ ।

११४. यस नगरपालिकाबाट सञ्चालन गरिने पूर्वाधारजन्य योजनाहरुलाई प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम र मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रमसँग साझेदारी गरी थप रोजगारीको अवसर सृजना गरिनेछ ।

११५. नगरपालिकामा रहेका बेरोजगार व्यक्तिहरुको तथ्यांक संकलन गरी सुचीकृत गरिनेछ र नगरपालिका भित्र सञ्चालन हुने आयोजनाहरुमा कामदार परिचालन गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीमा भएको व्यवस्था अनुसार निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समितिलाई योजना सम्झौता गर्दा नै सूचीकृत कामदारलाई प्रयोग गर्नु पर्ने शर्त उल्लेख गरी योजना सम्झौता गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

११६. नगरपालिकाको हरेक वडामा रोजगारमूलक आयोजनाहरुको नक्सांकन गरी नगरपालिकाको योजना बैंकमा समावेश गरिनेछ र कार्यान्वयन गर्दा योजना बैंकमा समावेश भएका योजनाहरुलाई नै छनौट गरिनेछ ।

११७. स्थानीय स्तरमा रोजगारीका थप अवसरहरु सृर्जना हुनसक्ने प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम सञ्चालन गरी व्यावसाय सञ्चालन गर्न प्राविधिक सहायता प्रदान गर्ने र व्यावसाय सुरु गरेका व्यक्तिहरुका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । सुनौला हजार दिनका आम, गर्ववती महिला, सुत्केरी, ५ वर्ष मुनीका वालवालिका र किशोरीहरुको पोषणको अवस्थामा सुधार कार्यक्रम मार्फत संघीय सरकारसँग साझेदारी गरि

विगत वर्ष देखी संचालित बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनका लागि निरन्तरता दिइने छ ।

११८. पोषण विशेष, पोषण सम्वेदनशिल र पोषण समर्थ वनाउने वातावरण सम्वन्धी कार्यक्रमहरुको विस्तार गरि महिला किशोर तथा वालवालिकामा पोषण अवस्थामा सुधार ल्याइ मानवपुँजीको विकास गर्ने नीतिको अवलम्वन गरिएको छ । सोही अनुरुप विषयगत शाखाको सहकार्यमा क्षेत्रगत कार्यक्रम कार्यन्वयन गरिने छ ।

११९. मा.वि तहका विद्यालयका किशोरीहरुको पोषण र सरसफाइ सम्वन्धी कार्यक्रम संचालन गरी विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम मार्फत पत्रु खाजा (Junk Food) प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्दै रैथाने वाली एवम् स्वास्थ्य वर्द्धक खाना प्रवर्धन गरिनेछ साथै विद्यालय वाहिर रहेका १० देखि १९ वर्षका किशोरीहरुलाई जीवन उपयोगी सीप विकास तालिम संचालन गरिने छ ।

१२०. चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तरगत पोषणमैत्री स्थानीय शासन (NFLG) अबलम्वन गर्न पोषण मैत्री वडा घोषणाका लागि विषेश अभियान संचालन गरिने छ । संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट पालिका र वडाले प्राप्त गर्ने बजेटबाट समेत बजेट विनियोजन गरि पोषण मैत्री वडा घोषणा अभियानलाई विषेश प्राथामिकता राखि कार्य गरिने छ । आगामी आ.व.मा वडा नं.६ लाई पोषण मैत्री वडा घोषणा गरिने छ ।

१२१. आ.ब. २०८१/०८२ को लागि नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने बजेट र यस नगरपालिकाले छुट्याएको साँझेदारुी रकम समेतलाई बिषयगत तथा क्षेत्रगत बिनियोजन गरी पोषण सुधारको लागि कार्यविधीले तोकिएको क्रियाकलापमा खर्च गरीनेछ ।

१२२. बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाले निदृष्ट गरेका उपलब्धी तथा प्रतिफल प्राप्तीको लागि बिषयगत शाखा र साँझेदार निकायहरुसँग मिलेर पोषण लक्षित र पोषण सम्बेदनशिल क्रियाकलाहरु सन्चालन गरिनेछ र महिला बालबालिका लक्षित कार्यक्रम जस्तैः बाल पोषण अनुदान, खोप कार्यक्रम, बाल मैत्री स्थानीय शासन आदिमा समेत बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई समाबेश गर्दै लगिने छ ।

उप प्रमुख ज्यू तथा यस गरिमामय नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

१२३. नगरको गुरुयोजनाको रुपमा रहने आवधिक योजना तथा योजना बैंक तर्जुमा गरिनेछ । वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन र DPR मा आधारित रहि पूर्वाधार निर्माणको क्षेत्रमा गुणस्तरीयता कायम गरिनेछ ।

१२४. नगरपालिका भित्रका सडकहरुको वर्गीकरण गरी भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार नक्सा पास गरी नयाँ भवन निर्माण गर्नुपर्ने छ र निर्माण भैसकेका भवनहरुको अभिलेखीकरण कार्यविधि तयार गरी अभिलेखीकरण गरिने छ ।

१२५. आयोजनाहरुमा गुणस्तरीयता कायम गर्न ल्याब स्थपना गरिनुका साथै गुणस्तर परीक्षण मेशिनको प्रयोग गरी गुणस्तरीय आयोजना निर्माणमा जोड दिइने छ ।

१२६. आयोजनहरुमा भएको खर्चको विवरणलाई पारदर्शी गर्न पाँच लाख भन्दा माथिका योजनाहरुको अनिवार्य रुपमा सुचना पार्टिको व्यवस्था गरि योजना स्थलमा राख्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

१२७. नगर क्षेत्रको समानुपातिक पूर्वाधार विकासमा जोड दिईने छ । योजनालाई उद्देश्यमूलक बनाउन अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

१२८. **संघीय सरकार, कर्णाली प्रदेश सरकार र नगरपालिकाको समन्वय, सहकार्य तथत साँझेदारीमा नगर गौरवको आयोजनाको रुपमा रहेको साङ्गेताडा–पाल्त** सडकको वाँकी रहेको काम सम्पन्न गर्न आवश्यक पहल गरिने छ ।

१२९. **“पूर्वाधारको पनि पूर्वाधार सडक यातायात”** भन्ने नारा लिई नगर सडक गुरुयोजना भित्र रहेर वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन समेतको आधारमा ९ वटै वडाहरुमा बाह्रैमास निरन्तर चल्ने सडक निर्माण गरिनेछ । यस नगरपालिकाको सडक गुरुयोजनालाई आवश्यक परिमार्जन गरिने छ ।

१३०. स्थानीय सडक तथा राष्ट्रिय राजमार्गहरुको लगत कट्टाको काम अघि बढाई सडक किनाराका बस्तीहरुलाई प्रचलित मापदण्ड अनुसार व्यवस्थित र आधुनिकीकरण गरिनेछ ।

१३१. मजुवा खानेपानी योजनालाई व्यवस्थित गर्न सबै उपभोक्ताहरुको धारामा मिटर जडान गरिने छ । साथै वडा नं. ९ को डौसुर सम्मका लक्षित उपभोक्ताहरुलाई नियमित पानी उपलब्ध हुने प्रबन्ध मिलाईनेछ । सो कार्यका लागि समन्वय तथा सहजीकरण गर्न नगरपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाइ शाखा स्थापना गरिने छ ।

१३२. स्थानीय आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा सोलार तथा बिजुलीबाट लिफ्टिङ प्रणाली मार्फत खानेपानी र सिचाई सुविधा उपलब्ध गराउन आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरी आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाईने छ ।

१३३. नौ वटै वडाहरु र नगर सदरमुकाम वरपर उपयूक्त स्थानहरुको पहिचान र छनौट गरी गाडि पार्किङ स्थलहरु तथा खुल्ला क्षेत्र र खेल मैदानको निम्ति आवश्यक प्रबन्ध मिलाईनेछ ।

१३४. चालु आ.व.मा कर्णाली पानी परियोजनाको सहयोगमा यस नगरपालिकाको जलउपयोग गुरु योजना निर्माण भइ रहेकोले आगामी आ.व.मा उक्त जलउपयोग गुरुयोजना अनुरुप खानेपानी, सिचाइ तथा बहुउपयोगी आयोजनाहरु एकल वा साझेदारी रुपमा सञ्चालन गरिने छ ।

१३५. आगामि एक वर्ष भित्रमै सम्पूर्ण नगरबासी नागरिकहरुलाई विद्युत सेवाको पहुँचमा पुऱ्याइने छ । दुर्गम र एकल घरबस्ती भएका स्थानहरुमा वैकल्पिक उर्जाको व्यवस्था गरिनेछ । विद्युत सेवा उपलब्ध नभएका घरपरिवारहरुको लगत संकलन गरि विद्युत सेवा विस्तार गर्न सम्वन्धित निकायमा समन्वय गरिने छ ।

१३६. रामगाड, पादुका तथा खेतगाड खोलाको पानी आवश्यकता अनुसार लिफ्ट प्रविधि मार्फत नजिकैको खेतीयोग्य जमिनमा सिचाइको लागि प्रयोग गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१३७. नगर गौरवका योजनाहरु प्रथामिकीकरण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । ठूला तथा रणनैतिक महत्वका पूर्वाधार निर्माण तथा औद्योगिक विकासको लागि सार्वजनिक निजी साझेदारी नीति लिइने छ ।

१३८. नगरपालिका भित्र निर्माण गरिने सडकहरुको न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरी नयाँ निर्माण भन्दा सडक मर्मत सम्भार तथा स्तर उन्नतीको कामलाई प्राथमिकता दिदै सडकहरुको दाँया बाँया वृक्षारोपण तथा वायोइन्जिनियरिङ्गको काम गरिनेछ ।

१३९. नेपाल सरकार र कर्णाली प्रदेश सरकारको समन्वयमा सामुदायिक भवन बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

१४०. नगर क्षेत्र भित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गाको स्पष्ट तथ्याङ्क लिई उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।

उप प्रमुख ज्यू तथा यस गरिमामय नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

१४१. सार्वजनिक, ऐलानी तथा प्रति जग्गाहरुमा वृक्षारोपण अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

१४२. नगरको निश्चित ठाउँमा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको आधारमा ल्याण्डफिल्ड साइटको व्यवस्था गरी नियमित सरसफाइ गरी फोहोर व्यवस्थापन गरिनेछ ।

१४३. प्लाष्टिकका सामानहरुको प्रयोगलाई निरुत्साहित गरिने छ । विद्यालय, मठमन्दिर, कार्यालय, बजार क्षेत्र, सार्वजनिक स्थल र व्यक्तिगत घरमा फोहोर व्यवस्थापनको लागि आवश्यक कार्य गरिने छ ।

१४४. नगरका मुख्य मुख्य क्षेत्रमा फोहोर फाल्ने कन्टेनरको व्यवस्था मिलाइने छ । आफ्नो घर, पसल तथा व्यवसायिक स्थलमा डस्टविन राखि फोहोर व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहित गरिने छ ।

१४५. “मृगौला प्रत्यारोपण गरेका, डायलाईसिस गराईरहेका, क्यान्सर रोगी र मेरुदण्ड पक्षघात भएका विरामीहरुलाई औषधी उपचार खर्च उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि,२०७८” बमोजिम सोधभर्ना गरी समयमै उपचार खर्च उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।

१४६. सामुदायिक वनहरुसँगको समन्वयमा पादुका, लामादुवाल, गडाज्यूला, मटेला तथा रामघाट स्थित शमसानघाटहरुमा सशुल्क रुपमा दाउराको व्यवस्था गरी सव व्यवस्थापनलाई सहज बनाइने छ ।

१४७. हरेक सरकारी तथा गैह्र सरकारी कार्यालयहरुको हाताभित्र अनिवार्य गमला राख्ने व्यवस्था मिलाई वातावरणीय स्वच्छताको सन्देश प्रदान गरिनेछ ।

१४८. वैंकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा जोड दिदै गोबरग्यास प्लान्ट तथा सौर्य उर्जामा विशेष अनुदान र प्रोत्साहन प्रदान गरिनेछ ।

१४९. बढ्दो जलवायु परिवर्तनको असरका कारण नदीको कटान तथा क्षयीकरणको उच्च जोखिममा रहेका खेतीयोग्य जमिनको संरक्षणका लागि नेपाल सरकार, कर्णाली प्रदेश सरकार र विकास साझेदारहरुसँगको समन्वयमा आवश्यक तटबन्धनको व्यवस्था गरिनेछ ।

१५०. बढ्दो भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कारण वातावरणमा परेको प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि पूर्वाधार निर्माण गर्नु पुर्व वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनलाई अनिवार्य रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१५१. प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद ब्यवस्थापनलाई न्यूनिकरण गर्न विपद व्यवस्थापन कोषमा आवश्यक रकम विनियोजन गरिनेछ ।

१५२. फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई आधुनिक तथा व्यवस्थित बनाउन नगरका मुख्य बजार क्षेत्रमा डसविन राखी त्यसको उचित ठाउमा विर्सजनका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गरिनेछ ।

१५३. वन तथा भूसंरक्षण, जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, जलाधार संरक्षण, जलवायू पविर्तन सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईने छ ।

१५४. जलवायु परिवर्तनको असरले लोप हुँदै गएका, अतिक्रमणमा परेका, प्राथामिकतामा नपरेका सामुदायिक रिचार्ज पोखरीलाई सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिहरुको सहकार्यमा निर्माण, पुनःनिर्माण, संरक्षण र पुनर्स्थापना गरिनेछ ।

१५५. नगरपालिकाभित्र रहेको सार्वजनिक जग्गा वा अतिक्रमण गरिएका सार्वजनिक जग्गाहरुको लगत संकलन गरी वृक्षारोपण कार्य गरिने छ ।

१५६. सडक, नदी, किनारा, सार्वजनिक स्थान र प्रत्येक निजी घरधनीले वार्षिकरुपमा कम्तीमा एक विरुवारोपण कार्यलाई प्रवर्द्धधन गर्दै हरियाली नगर निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१५७. नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका जोखिमका क्षेत्रको पहिचान तथा नंक्साकन गरिनेछ ।

१५८. माध्यमिक तहका विधालयमा जलवायु परिवर्तन यसको असर र विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१५९. विपद् पोर्टल र विपत् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक गरिनेछ । विपद् सम्बन्धी सम्पूर्ण समस्याको समाधान गर्न स्थानीय आपतकालिन केन्द्र (LEOC) को स्तरउन्नति गरिने छ । साथै विपद् सम्बन्धी तालिम तथा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

उप प्रमुख ज्यू तथा यस गरिमामय नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

१६०. कर र मृत्यू सत्य हुन भन्ने मान्यता अनुरुप सम्पूर्ण नगरबासीहरुलाई प्रगतिशील करको सिद्धान्त अनुरुप करको दायरामा ल्याई नागरिक कर्तव्यको बोध गराइने छ ।

१६१. नगरपालिको कार्यालयमा डिजिटल हाजिर, डिजिटल सूचना पार्टि ,अडियो नोटिस बोर्ड ,बैठक तथा सेमिनारका लागी Interactive Smart Board लगायत तिव्र क्षमताको इन्टरनेटको व्यवस्था गरी सेवा प्रवाहलाई जनमुखी र पारदर्शी गराइनेछ । नगरपालिकालाई सुचना प्रविधि मैत्री बनाउन आवश्यक पहल गरिने छ ।

१६२. नगरपालिकाबाट प्रवाह गरिने सेवालाई प्रभावकारी बनाउन नगर प्रमुख तथा कार्यालय प्रमुख र कार्यालय प्रमुख तथा शाखा प्रमुखहरुको बीचमा कार्यसम्पादन सम्झौता गरी लागु गरिने छ ।

१६३. टोल फ्रि नं. तथा अन्य माध्यायमबाट प्राप्त नगरपालिकासँग सम्बन्धित गुनासा तथा उजुरीहरुलाई यथाशक्य छिटो समाधान गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

१६४. नगरपालिकाको न्यायिक सम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउन मेलमिलाप कार्यकर्ता तयार गरिने छ र सबै वडामा मेलमिलाप केन्द्र स्थापना गरी सञ्चालन गरिने छ ।

१६५. दलित, महिला, जनजाति, अपाङ्ग, अल्पसंख्यक तथा पिछडा वर्गको सहभागिता सबै खाले सार्वजनिक सरोकारका विषयहरुमा सुनिश्चित हुने प्रबन्ध मिलाइनेछ ।

१६६. वडा तथा नगरपालिका, विभिन्न विषयगत शाखाहरुबाट प्रवाह गरिनेछ सेवा छिटोछरितो र **हँसमुख तरिकाले प्रदान** गरिनेछ । अनावश्यक ढिलासुस्ती भएमा सम्बन्धित पक्षबाट सेवाग्राहीलाई क्षतिपुर्ति समेतको व्यवस्था गरिनेछ ।

१६७. सामाजिक सुरक्षा भत्ता वडा कार्यालयहरुबाटै प्रदान गर्न शाखा रहित बैंकिङ सेवालाई थप सुदृढीकरण गरिनेछ ।

१६८. भ्रष्टचार र अनियमिततामा शून्य सहनशीलताको नीति लिई नागरिकहरुको गुनासो र सुझावको आधारमा नगरको कुनैपनि योजना वा कार्यक्रम माथि छानबिन समिति बनाई स्पष्ट पारिनेछ ।

१६९. नागरिकहरुको सुविधाको निम्ति स्थानीय बजार क्षेत्रको बेलाबेलामा अनुगमन गरी महंगी, मूल्यवृद्धि, ठगी, कालो बजारी, तस्करी आदि विकृतीहरु नियन्त्रण र नियमन गरिनेछ ।

१७०. महंगी र कालो बजारीबाट नागरिकहरुलाई जोगाउन र गुणस्तरीय उपभोग्य बस्तुको सेवा प्रदान गर्न नगरका मुख्य मुख्य बजारहरुमा सुपथ मुल्य पसल सञ्चालन गर्ने प्रबन्ध मिलाइनुका साथै खाद्य डिपो सञ्चालन गरिनेछ ।

१७१. पञ्जीकरण लगायतका सेवाहरु थप व्यवस्थित र पारदर्शी बनाईने छ । साथै अनलाईन सेवालाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाईनेछ ।

१७२. महिला र पुरुषको समविकासलाई केन्द्रमा राखेर लैंगिक उत्तरदायी बजेट निर्माण गरी योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१७३. योजना परिचालन गर्दा दोहोरिन नदिन संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीच समन्वयात्मक ढंगले सेवा प्रवाह गर्नुका साथै सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुसँग समन्वय गरी कार्यक्रम अगाडि बढाइने छ ।

१७४. नगरपालिकाको कार्यसम्पादनलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक ऐन, नियमावली, कार्यविधि र निर्देशिका निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।

१७५. विद्युतीय सरकारको अवधारणा अनुरुप नगर कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयमा रहेका सार्वजनिक महत्वका सूचनाहरुलाई वेवसाइटको माध्यमबाट नियमित रुपमा सार्वजनिक गरिनेछ ।

१७६. कार्यालयबाट दैनिक रुपमा प्रवाह गरिनेछ सार्वजनिक सेवालाई छिटो छरितो, गुणस्तरयुक्त र प्रभावकारी बनाउन, साथै सूचना संकलन कार्यलाई मितव्ययी र विश्वसनीय बनाउन आधुनिक सफ्टवेयरको प्रयोग गरिनेछ ।

१७७. नेपालको संविधान २०७२ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम स्थानीय स्तरमा न्याय सम्पादन प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न न्यायिक समितिको क्षमता अभिबृद्धि तथा संस्थागत विकास गरिनेछ ।

१७८. यस नगरपालिका क्षेत्रमा ल्यान्डलाइन टेलिफोन सेवा विस्तारका लागि सम्बन्धित निकायहरुसँग पहल गरिनेछ ।

१७९. यस नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई उच्च मनोबलका साथ कार्यसम्पादन गर्ने अवसर प्रदान गरि राजनीतिक दबाव तथा प्रभावबाट मूक्त गर्ने नीति कार्यान्वयन गरिने छ ।

१८०. पालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको सेवासर्त, सुरक्षामा विषेश ध्यान दिइने छ । साथै, मौद्रिक तथा गैरमौद्रिक सुविधाहरुमा समानता कायम गरिने छ ।

१८१. स्थानीय तहको विकास र स्थानीय सरकारको सोच तथा हालसम्म भएका उपलब्धिहरुलाई सधै भरी स्मरणीय बनाउनका लागिी स्क्रिप्ट र निर्देशनको उत्कृष्ट संयोजन गरी नगरपालिकाको Documentry Video तयार गर्न पहल गरिनेछ ।

१८२. नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सिफारिसको ढाँचामा एकरुपता प्रदान गर्न E Sifaris software को प्रयोग गरिनेछ ।

१८३. व्यतिगत घटना दर्तामा ३५ दिन भित्र गर्न जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्दै समावेश हुन छुट भएका व्यक्तिहरुका लागी घुम्ति शिविर सञ्चालन गरी सेवा प्रदान गरिनेछ ।